

Krantenknipsels over KERMIS in Limburg 1980-1989

1980

De kermis is niet meer het evenement van
het jaar in het dorpsleven

**„Wij voelen ons vrije
mensen en deze
vrijheid willen we
blijven bewaren!”**

Kermissen zijn zo oud als de straat. De sfeer in dorpen en op dorpspleinen werd niet alleen bepaald door de jaarlijkse kermisdagen, maar ook door het kermisvolkje zelf, omdat ze zo kleurrijk waren, zo anders, meer „vrij” door hun trekkersbestaan dan huisburgers.

De kermissen en met hen de foorreizigers zijn gelukkig nog niet verdwenen. Al hebben de foorreizigers het moeilijk. Ze hebben steeds meer concurrentie gekregen uit eigen kringen, die steeds meer vernuftige kermisattracties overhevelen naar de kleine dorpen en steden, waardoor de vergrijsde foorkramer met zijn carrouselletje het moeilijk heeft om het hoofd boven water te houden. De gemeenten en steden hebben de pleinen gesierd met beplantingen, zitbanken of hebben ze omgebouwd tot parkeerplaatsen. Daardoor verhuist de kermiskaravaan soms naar de rand van de stad of naar kleinere pleinen buiten het centrum.

De laatste tijd krijgt dit beroepsmilieu toch harde klappen, omdat het ook getroffen wordt door de krisistijd en omdat de kinderen niet meer in groten getale naar de kermisattracties komen afzakken. Toch durven de kermisfamilies momenteel gewagen van een lichte opflakering in hun bedrijf.

Binnen de woonwageningen vormen de foorreizigers de enige categorie, die om zich te kunnen beschermen tegen gevaren van buiten uit en om hun belangen te verdedigen tegenover bepaalde instanties, zich gegroepeerd hebben in een heuse vakbond, namelijk de Bond voor foorreizigers.

Vakbond

Alle foorkramers in België kunnen lid worden van de beroepsvereniging der Belgische foorrijveraars. De vakbond is opgesplitst in provinciale afdelingen, waarvan de Limburgse sectie ruim 100 leden telt. In de oprichtingsstatuten staat vermeld: „De beroepsvereniging heeft de plicht de zedelijke en stoffelijke belangen van haar leden te behartigen. Zij dient, strijdt, informeert en voedt op. Elk lid heeft de morele plicht te ijveren, waar en wanneer ook, voor de gemeenschappelijke belangen van haar vereniging. Laat ons overtuigde gesyndiceerden zijn”.

We sloegen een babbeltje met Eugène Van Lingem, voorzitter van de afdeling Limburg, samen met ondervoorzitter Pierre Verstraeten, sekretaris Meirisonne en leden Theunis, Rogiers en De Saedeleer. Zij getuigden over de gevoelens die momenteel bij de kermismensen leven, over de problemen waarmee ze in hun beroep af te rekenen krijgen en over het wel en wee van het kermisbedrijf: „Onze vereniging helpt de foorrijveraars, want wij oefenen een zelfstandig beroep uit en willen geen foorreizigers genoemd worden, met praktische problemen. Zij probeert de leden te helpen omtrent standplaatsen, omtrent zekerheid om hun boterham degelijk te kunnen verdienen”.

FOOR-
REIZIGERS
IN LIMBURG

„In Limburg krijgen wij van vele gemeenten een soepele medewerking, maar toch groeit er een trend om het de kermissen moeilijk te maken. Vooral gebeurt het wel, dat kermissen uit het centrum verdreven worden, zoals op de Pauwengraaf in Eisden, om maar één voorbeeld te noemen. In sommige gemeenten mogen we maar op een beperkt aantal dagen op de voorbestemde plaats staan. Dan wordt het snel afladen en na twee dagen weer snel wegwezen. Deze centra mogen dan niet te lang door ons ingenomen worden, omdat anders de middenstand te veel schade zou lijden. Omdat we zo snel moeten opbouwen en afbreken, staan we soms twee dagen te wachten om op het terrein te mogen gaan staan. We moeten dan weer mensen lastigvallen om water te vragen. Er ontstaan problemen met de verlichting. Ons bedrijf vereist een steeds groter kapitaal om niet uit de kermiswereld weggekonkurreerd te worden. Ons materiaal vereist een grote investering. Wij hebben wel veel zelf in elkaar gestoken en de reparaties gebeuren ook door onze eigen handen. Wij kunnen momenteel moeilijk optornen tegen de grote attracties die nu ook al de kleine binnenlandse markt afschuimen. In Bilzen hebben we het vorig jaar meegemaakt dat drie families, die al jaren in het centrum een plaats kregen, moesten schuiven voor grotere bedrijven, die meer geld op tafel smijten om de standplaats te bemachtigen. Die standplaatsen worden in sommige gemeenten toegewezen aan de meest biedende. Er bestaat nog altijd niet

iets zoals een vestigingswet of een voorkeursbehandeling. Om een aantrekkelijke foor te verzekeran moeten we noodgedwongen de trends volgen. De grote attracties — à la pretparken op zijn Amerikaans of Italiaans — doen het de laatste tijd, want het kind houdt van avontuur en gewaagde dingen. Het wil zijn durft testen. Onze bond wil de kleine nummers ook kansen blijven geven. Veel geld wordt nu gestoken in de elektronische attracties, zoals allerlei geleide spelletjes, computerspelen. Bijkomende mededinging komt uit de hoek van de marktkramers, die speelgoed verkopen of hotdogs aan de man of vrouw brengen”.

De foorrijveraars

„Ik vind dat de foorrijveraars te weinig aan één koord trekken. Ze zijn niet solidair genoeg, omdat eigen belang voorrang heeft op het beroepsbelang. Wij zijn te veel afhankelijk van het akkoord van gemeentelijke instanties om een plaats te krijgen. Ze durven niet voor hun mening of problemen uitkomen, uit schrik hun plaats te verliezen en aldus hun boterham kwijt te spelen. Als bond verdedigen wij niet alleen de beroepsbelangen, maar spelen ook informatie door die ons vak aanbelangt. Daarom heeft onze beroepsorganisatie een tweeweekelijks blad uitgegeven, dat de eerste en vijftiende van elke maand verschijnt. Het tijdschrift wordt „De Foorrijveraars” genoemd”.

Het tijdschrift is opgesteld in de twee landstalen, het Nederlands en het Frans. Een korte inhoudsanalyse geeft ons een overzicht van praktische voorlichting en informatie voor de foorrijveraars. Het vakblad bevat heel wat reclamebladzijden, waarin adressen aanbevolen worden voor kermismateriaal, gaande van benodigdheden voor schietkramen tot fantasieartikelen en botsautootjes.

Naast vermelding van geboorten en sterfgevallen onder de kermisfamilies herbergt de Foorrijveraars ook artikelen over

bescherming tegen diefstal, omdat de foor de laatste tijd een magneet voor dieven geworden is. Voor heel wat foorfamilies is de bladzijde gewijd aan plaatsaanvragen in de gemeente van levensbelang, omdat hun boterham ervan afhangt. Veel aandacht en ruimte worden besteed aan de kalender van foren, kermissen, braderies en jaarmarkten. We mogen besluiten dat dit vakblad, een uitstekend informatiemedium is voor de foorrijveraars, vooral wanneer het tijd is om standplaatsen aan te vragen.

Kermisrugval

„Het laatste jaar beleven we een kleine teruggang in ons bedrijf ook al houden we het hoofd boven water. Naast de kermissen zijn er enorme andere mogelijkheden tot ontspanning. De kermis is niet meer het evenement van het jaar in het dorpsleven. Vroeger leefden de kinderen naar de kermisweek toe. De foorattracties zijn nu wel duurder geworden dan andere pretparken zoals Bobbejaanland of Walibi. Gelukkig is de kermis nog een gelegenheid om de families bij elkaar te krijgen. Een bezoekje aan de foor kan er dan best nog af. Een kinderhart is vlug gevuld dan. De kinderen moeten opnieuw de foor leren ontdekken. In sommige gemeenten nemen bepaalde scholen interessante initiatieven. In Hasselt, Hoeselt, Bilzen mogen bepaalde kindergroepen op een bepaalde dag, gedurende een zekere tijd gratis op de kermisstands kruipen. Dit appreciëren de volwassenen. Wij willen zo menslievend mogelijk zijn. Zo organiseren wij bij voorbeeld voor de kinderen van het St. Oda-instituut gratis ritjes op de paardjesmolen. Het kind moet aangetrokken worden, want zij brengen toch zaad in ons bakje, alhoewel de volwassenen soms meedelen in de kermisopbrengsten, zoals in de luna-parken, waar de spelletjes ook voor de groten bestemd zijn”.

Eigen mentaliteit

„Onder mekaar heerst nog een goede sfeer, terwijl elkeen

toch zijn eigen boontjes moet doppen. Wij spreken nog altijd het bargoens, een soort dialect. De rondtrekkenden noemen de gewone burgers kaffers, terwijl een vrouw betiteld wordt als een mokkel. Onze kinderen volgen school en kennen dit taaltje niet meer. Wij zijn hier geboren en in ons dialect komt het bargoens nog aan de oppervlakte.

„Kerklopers zijn we niet, maar gelovig wel. Wij voelen ons vrije mensen en deze vrijheid willen we blijven bewaren. In de winter trekken we naar onze vaste woonwagenterreinen, maar éénmaal maart moeten we kunnen rondtrekken. Tijdens de koude wintermaanden verdrijven we de tijd met het onderhouden van ons materiaal. Zelfs hebben we een voetbalploeg gevormd. Het is wel een caféploeg, maar we spelen niet alleen tegen andere kermisploegen, maar ook tegen politieteams of andere caféklubs.

"Wel lijden we fel onder het gemis van onze kinderen. We brengen onze kleintjes naar het instituut voor schipperskinderen, dat talrijke woonwagenkinderen telt, in Maasmechelen, waar ze in internaat verblijven. In de wintermaanden zijn de kinderen bijgewerkt met hun leerpeil, met hun lessen. Wanneer ze in het drukke seizoen ons een handje helpen in het bedrijf, lopen ze op school en vooral thuis wel een zekere leerachterstand op. Toch willen velen dat het bedrijf door hun kinderen zou worden voortgezet".

Oude kermisglorie

Lambert Rogiers en zijn vrouw Cecile Van de Weyer zijn nog altijd actief in het kermisleven. In zijn goed verwarmde wagen praat hij zoals geen enkel ander causeur over zijn trekkerleven. Hij trekt een vergelijking tussen kermisleven vroeger en nu. Met gretige teugen haalt hij herinneringen van vroeger op, maar met het nodige realisme spreekt hij over het huidig kermislabeur, waarin het moeilijk

is de eindjes nog aan elkaar te knopen.

Lambert: „Reeds 35 jaar trekken we van de ene kermis naar de andere. Vóór de tweede wereldoorlog waren we thuis barakkenmannen, die leurden in oud ijzer, maar nu zijn we handelaars in barakkenartikelen of foornijveraars. Als kermisvoya-geur heb ik samen met Cecile, die van boerenafkomst was, altijd een frituurtje uitgebaat. We hebben het in het begin niet breed gehad, maar het heeft geen zin te klagen. Op mijn lauweren rusten kan ik niet, want zolang ik leef, zal ik in de friture bakken om de centen. Vandaag kunnen we leven, maar vroeger was de levensstandaard ondermaats. Mijn ouders trokken rond met de hondekar. Later konden ze zich een paardje aanschaffen en een huifkar. Ons bed was een houten plank met een matras er bovenop. Nee, met heimwee denk ik niet terug aan deze tijd.

"Vroeger was er meer vriendschap onder elkaar. Het was gezelliger. Met paard reisden we drie dagen om van Leopoldsburg naar Lanaken te trekken. Tijdens de tweede rit zakte het paard door de knieën, met het schuim aan de muil, zodat de derde dag een rustperiode was voor paard en ons. Wanneer we op de verzamelplaatsen stonden, stonden de wagen van ouders, kinderen en kennissen in een kring bij elkaar. Midden de kring stond een duveltje, dat gestookt werd met kolen van de nabijgelegen charbonnage in Genk. Wij praatten toen in kliekjes, want tv bestond nog niet. Nu

heeft de buis iedereen in zijn wagen opgesloten. De jongeren hebben het beter vandaag. De burgermensen leven schoner dan wij. Dat wil nu niet zeggen, dat wij niet het nodige comfort hebben, maar elke week moeten wij een grote verhuis en kuis meemaken. Cecile moet dan alles goed vastbinden, maar door vergetelheid en gehaastheid worden er toch nog dingen gebroken tijdens de verplaatsingen".

Nooit meer

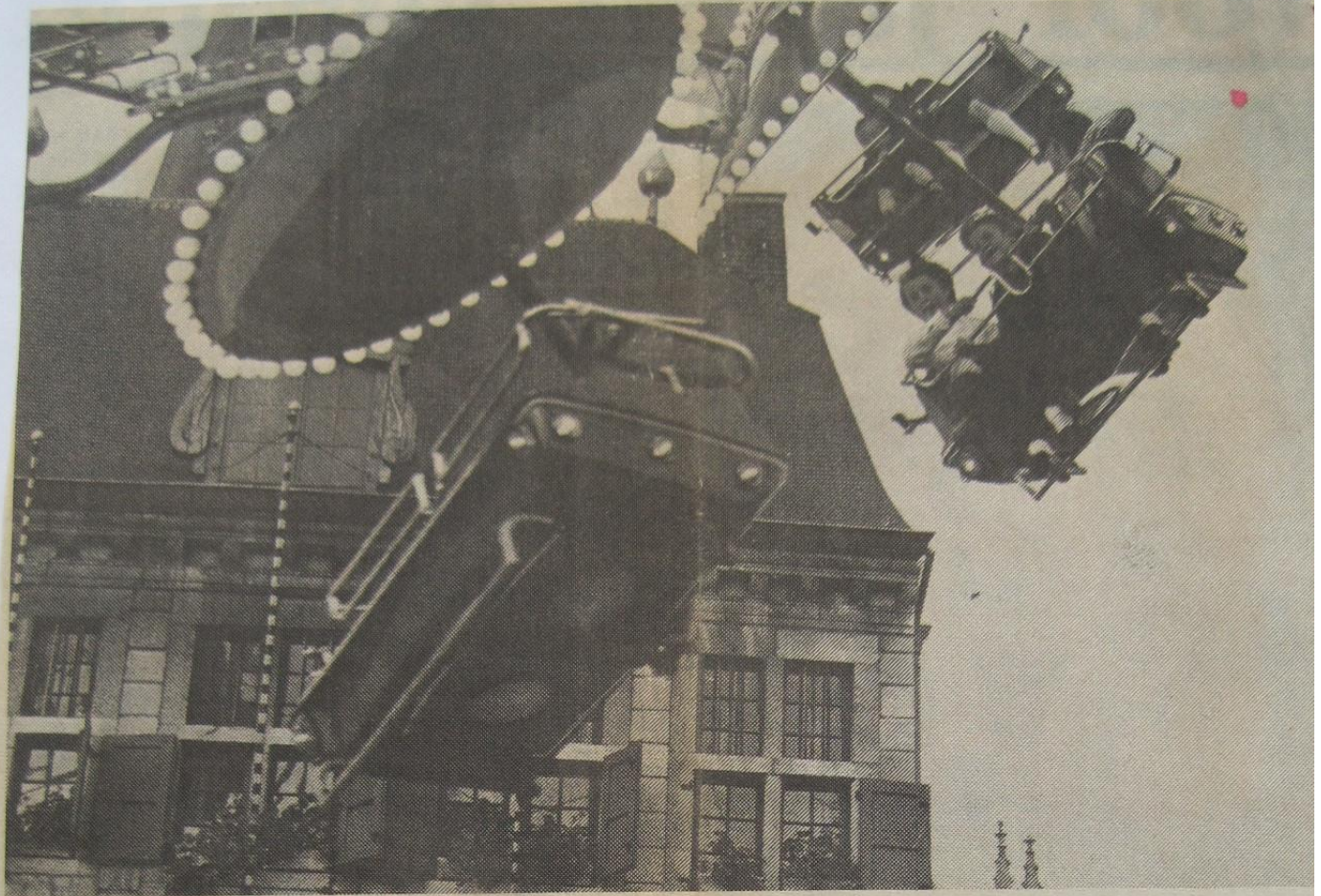
„Ik heb altijd voor de mensen frieten en smoutebollen gebak-

ken. Het is een zwaar beroep, want je moet altijd op de been zijn. Mijn benen zijn loodzwaar. 's Nachts kan ik niet in bed blijven liggen, want de krampen komen telkens terug".

„Vroeger werden de frieten op een kolenvuur gebakken en soms zelfs op een duveltje op drie poten. Geregeld was de temperatuur zo hoog, dat het zweet me over het lijf stroomde, zodat mijn pak stijf stond van het vetafgietsel. Voor wereldoorlog twee kostte een zakje friet een halve frank en na de wereldoorlog vijf fr. De prijs is dan flink gestegen door de energiekosten. We bakken nu met een modern gasvuur. Onze specialiteit, de smoutebollen, worden met een geheim recept klaargemaakt".

"Doordat we reeds ettelijke jaren op dezelfde plaatsen staan, kent iedereen ons. We hebben dan een vaste cliënteel opgebouwd. Bij wederzien komen de mensen ons zelfs een hand drukken. Wat ik denk van de Bond voor foorreizigers? Die is onontbeerlijk voor ons, want hij kan de problemen beter gemeenschappelijk aanpakken. In het kermisbedrijf hopen we eigenlijk op drie dingen. Elk jaar hopen we onze plaatsen terug te mogen innemen, want daarover beslist eigenlijk alleen de gemeentelijke overheid. Natuurlijk hopen we dat de mensen de kermis appreciëren en geld verteren en in ruil amusement krijgen. Zonder het weer, waarvan we hopen dat het zonnetje ons goed gezind is, kunnen wij ons bedrijf ook niet handhaven.

"Het foorleven krijgt momenteel klappen van de speelpleinen zoals de grote pretparken. De friture-business wordt flink ondermijnd op de kermissen, door de talloze frietkramen langs de wegen. Zij schieten als paddestoelen uit de grond. Natuurlijk, iedereen moet kunnen leven, maar de concurrentie zou een beetje eerlijker kunnen. De toestand in onze familieza-ken is zo geëvolueerd, dat de

Kinderen proeven de sensatie in de moderne zweefschommels. (xlb)

prijzen onvermijdelijk hoog geworden zijn, omdat we ook met grote kosten af te rekenen krijgen. Zo is bij voorbeeld niet de elektriciteitsaansluiting onbetaalbaar, maar wel het verbruik in kilowatt-uur. De mensen verwijten ons dan wel eens dat we met onze prijzen echte afzitters zijn, maar ze zouden een beetje meer achter de schermen moeten gaan kijken".

Anekdote

Lambert is niet alleen een geboren verteller, maar zijn leven is ook bezaaid geweest met leuke, prettige voorvalletjes, die hij met een scherp geheugen nog voor de geest kan halen.

„Op zekere dag reed ik met de woonwagen en friture op weg naar mijn eigen stukje grond in Zonhoven. Mijn vrouw kwam me achternagereden met de personenwagen. In de verte kwam een militaire kolonne van vrachtwagens opzetten. Toen deze op gelijke hoogte van ons kwam, ter hoogte van het kasteel Vogelsanck, botste een legerwagen tegen mijn voorwiel, waardoor ik de controle over het stuur verloor. De wagen met friture schoot in een aanpalende weide, die eigendom was van de oude baron van Vogelsanck. De friturewagen was werkelijk, zoals in een garage, in mijn vrachtwagen gedeukt. De baron had het onmiddellijk opgemerkt en kwam in aller ij naar buiten gelopen. Zeg, Lambert, je weet toch dat het hier verboden parkeren is zeker. Deze anekdote heb ik reeds ettelijke malen moeten vertellen.

"Over de gehele linie gezien mag ik wel spreken dat de verstandhouding met politie en gemeente goed te noemen was. Het leven op de kermis is een harde dobber, van 's morgens vroeg tot laat in de avond, maar je moet ook de schone kanten bekijken. Ik hoop toch dat mijn kinderen het bedrijf of het vak tenminste verder zullen zetten, wat nu al gebeurt met mijn zoon".
Xavier LENAERS

Lambert Rogiers neemt samen met zijn vrouw Cecile het leven langs de zonnige zijde op, ook al is er veel water door de Schelde gestroomd. (xlb)

Eugène Van Lingen, Rogiers en Verstraeten vertegenwoordigen de Bond voor foornijveraars in Limburg. (xlb)

Foorreizigers strijden voor de kermisvakantie

SINT-NIKLAAS – „Er komen te weinig kinderen op kermissen en jaarmarkten” zuchten de foorreizigers. „Wij voelen dat aan onze dalende ontvangsten. Alleen als de schoolgaande jeugd weer vrij krijgt met de plaatselijke kermis, kunnen wij financieel boven water blijven.” Maar de nationale overheid tot wie de verontruste vakmensen uit de amusementssector zich uit drang naar zelfbehoud hebben gewend, kan niets doen. Een rare kronkel in de staatshervorming speelt de kermisklanten parten.

DOOR

MARK VLAEMINCK

Wie ooit op een dorpskind geweest is, weet hoe een kermis een blijde gebeurtenis is waar je naar toe groeide. Het begon al met de aankomst van de eerste wagens met pezige mannen die toestellen en onderdelen uitlaadden die zienderogen uitgroeiden tot een echte kermismolen, een viskraam of een autoskooter. Wat er allemaal in zo'n kermiswagen ging!

Dagen voor Het Grote Gebeuren ging je onaangemeld (verrassinstakatie loonde in deze materie) op bezoek bij oma's, tantes en nonkels in de zoete hoop dat ook zij al wel zouden gemerkt hebben dat de kermis voor de deur stond en dat ze je portemonneetje navenant zouden spijzen.

En als het eindelijk zondag was kon je je ziek eten aan de oliebolletjes, de meest kitscherige prullen samenschieten in het schietkraam en stoer doen in de rupswagen. Je mocht wel niet al je zakgeld in één keer verteren want de maandag was er geen school – het was immers kermis – en je had alweer een hele dag om het vrolijke leventje nog eens over te doen.

Afgezien van zij die uitpakken met erg gesofistikeerde attracties moeten foorreizigers het in hoofdzaak van kinderen hebben. De kermis, dat is het privéjachtterrein van het kleine grut. Pa en ma mogen wel meekomen, en desnoods in het café op de Markt op de kleine wachten, als ze maar genoeg zakgeld geven.

In die situatie komt nu verandering.

Traditie

Albert De Dauw, namens een beroepsvereniging van foorreizigers:

„Vroeger was het traditie dat de plaatselijke scholen met de kermis dicht bleven. De kinderen moesten niet naar school zodat ze naar de kermis konden komen. Met de nieuwe vakantie maatregelen komt daar nu verandering in. Omdat er nu krokus- en herfstvakantie is, hebben de scholen gewoon geen tijd meer om vrijaf te geven met de kermis. De kinderen moeten naar school en hebben dus geen tijd om op de kermis rond te hangen. Mijn kollega's worden dat pijnlijk gewaar aan hun ontvangsten.

„Er zijn in België tussen de 5.000 en de 6.000 foorreizigers die op kermissen en jaarmarkten hun boterham moeten verdienen en als onderwijsminister

Coens niet gauw de scholen toelaat om met de kermis vrij te geven, kunnen veel van mijn kollega's de boeken sluiten.”

Dus staken de foorreizigers de koppen bij mekaar en schreven ze een brief aan Daniël Coens met de dringende bede aan de scholen te suggereren geen les te geven als het kermis is.

„Want het is toch godgeklaagd” zucht een foorreiziger die met een molen op de kermis staat en die daarvoor 6.000 frank per strekkende meter betaalt aan de gemeente waar hij zijn nomadenjob uitoefent „als wij de kermis opzetten dan zien we onderwijzers met hun klassen die de kinderen een werk laten maken over de kermis. Werkelijkheidsonderricht heet dat dan. De kinderen moeten ons allerlei vragen stellen en wij moeten daar op antwoorden, en ondertussen houden ze ons van ons werk af, maar als de kermis er eenmaal staat dan krijgen diezelfde kinderen niet eens de tijd om naar de kermis te komen. Integendeel, ze worden nog met wat extra huiswerk opgezadeld om ze zeker van straat te houden. De overheid moet iets doen om de kermissen in stand te houden.”

Volksleven

En er wordt gretig gewezen op de sociale functie van een kermis of jaarmarkt. Eindelijk nog eens een hele plaatselijke gemeenschap samen in deftig

amusement. Dat bevordert het volksleven en de gemeenschapszin in een tijd waarin iedereen toch maar sociaal voor zijn televisie gekluisterd zit.

Navraag op het kabinet van

onderwijsminister Coens leert echter dat de vraag van de foorreizigers, hoe begrijpelijk ook

niet zo maar kan opgelost worden. Onderwijs is dan wel een nationale materie, vrije dagen

behoren dan weer tot de bevoegdheden van de gemeenschappen. Of het echte verband

tussen kermis en staatshervorming eindelijk bewezen.

Gemeenschapsminister Lenssens is bevoegd voor de vrije schooldagen in Vlaanderen. Maar er blijven geen vrije schooldagen meer over. Een paar jaar geleden werden de herfst- en de krokusvakanties ingevoerd. Een week vrij met Allerheiligen en een week in de carnavalperiode. Dat bevorder-

de de vakantiespreiding en was gunstig voor het binnenlands toerisme. Maar er moeten 182 dagen les gegeven worden en als je van de 365 dagen die een jaar telt herfst, krokus-, kerst- en paasvakantie aftrekt plus nog de verplichte feestdagen, blijven er welgeteld 182 lesdagen over. Meer vakantiedagen is dus onmogelijk.

„Maar” weet de woordvoerder van Jan Lenssens, in uitzonderlijke omstandigheden kan de inrichtende macht maximum zes halve dagen vakantie geven op eigen initiatief. Die halve dagen moeten dan op andere momenten worden gerekupereerd. Bijvoorbeeld op vrije woensdagnamiddagen.

In Sint-Genesius-Rode bijvoorbeeld doet ze dat. Eén dag vrij met de kermis en twee woensdagnamiddagen les.

Voor de foorreizigers zit er dus niets anders op dan te rekenen op de goodwill van zoveel schoolhoofden en inrichtende machten als het Vlaamse land rijk is. Of stiekem bidden dat de schoolgaande jeugd vergeet naar school te gaan als 't kermis is.

Vraag om scholen te sluiten op kermisdagen

ZOMERTIJD IS KERMISTIJD

Zomertijd is kermistijd. Maar waar komt de kermis vandaan, hoe oud is ze eigenlijk en vooral: is de kermis nog springlevend? Deze laatste vraag legden we voor aan een gelegenheidspanel van deskundigen en het antwoord van de specialisten Matthias (6), Michaël (8) en Marianne (4) was unaniem: beslist, de kermis heeft nog een grootse toekomst. De kermis blijft een springlevend volksfeest en daar helpen voorts nog geen pretparken en videospelletjes aan. Dat is helemaal niet slecht voor een feest dat al teruggaat op de heilige Olympische Spelen die ter ere van de Griekse God Zeus georganiseerd werden.

WAAR VOLK IS, IS ER NERING

De godheid Zeus is een goed vertrekpunt maar de anonieme Griek vond dat hij ook eens om zichzelf moest denken. Een mening waar hij niet alleen in stond. Zo kwamen er in de marge van religieuze feesten alsmear meer muzikanten, goochelaars, dierentemmers, toneelspelers en andere leveranciers van vermaak. De succesfactor van doorslaggevend belang was evenwel de godsvrede, de onderrichting dat alle vetes, vijandelijkheden en twisten opgeschort waren voor zolang als de feestelijkheden duurden. En dat wilde wat zeggen in bijvoorbeeld die roerige middeleeuwen met hun voortdurende vrees voor lijf en leden. Kermisbezoekers, onder wie bannelingen die voor de duur van het feest hun familieleden konden zien, zijn doorgaans goedgemutste lieden en die zijn altijd wat vrijgevinger.

WAAR NERING IS, VALT ALTIJD WAT TE VERDIENEN

Politiek is van alle tijden. Zoveel is er dus niet veranderd. Aan die voortdurend in aantal en omvang toenemende foren en markten, aanvankelijk gewijd aan God maar gaandeweg opgedragen aan steeds "plaatselijker" heiligen, hechtten de feodale vorsten, graven en baronnen maar wat graag hun genadelijke goedkeuring en bescher-

ming. Uiteraard tegen een forse vergoeding. De klachten van de hedendaagse foorkramers en kermisreizigers hebben dan ook al een lange stamboom. Reeds in de middeleeuwen werd hardop gemord over wat nu standgelden en gemakelijkheidsbelasting wordt genoemd.

WAAR GEFEEST WORDT, WORDEN WENKBRAUWEN GEFRONST

Ook van alle tijden is de morele verontwaardiging waarmee heel dat zondige marktgedoe werd bekeken. Kon het wel dat men de heiligen en martelaren voor het geloof eerde met een dagenlang feest van teveel eten, teveel drinken en wat voor onuitsprekelijke "tevelen" meer? Telkens de maatschappij op zich-

zelf terugplooidde en haar morele regels aan een onderzoek onderwierp, deelde het fenomeen van de jaarmarkten, foren en omme-gangen in de klappen. Dat is niet zo eigenaardig: kermis is daarin nauw verwant met carnaval. Ook hier ziet men een tijdelijke omkering van de maatschappelijke verhoudingen en rollen. Heel het knellende keurslijf met zijn deugden van matigheid, werklust en devote godsvrucht wordt afgelegd. En bij die ontkleedpartij komen uiteraard zeer vitale energieën vrij wat ook tot de nodige agres-sie leidt. Dat had bijvoorbeeld al Brueghel in zijn Boerenkermis begrepen. Hij verhuist de heilige aanleiding voor de kermis naar een klein hoekje van zijn schilderij. De hele voorgrond wordt ingenomen door het vitale theater van mense-lijke lusten en verlangens. Want zo was en is kermis: de rekeningen en de jaarpacht zijn vereffend, de liefde wordt verklaard en bedreven: het leven is goed. 't Is kermis.

KERMIS

Het woord kermis gaat terug op kerkmis, de plechtige inhuldiging van een kerkgebouw die elk jaar werd herdacht op de feestdag van de patroonheilige. Zo bleven gedurende vele eeuwen en tot een stuk in deze eeuw een mooie dienst en een prima kermis de droom waar maandenlang naar uit werd gekeken. Recent is het religieuze element wat weggesij-peld uit het hele gebeuren waardoor de oorspronkelijke ker(k)mis een amusementskermis is geworden. Maar dat kan de pret nauwelijks drukken.

EN DE TOEKOMST?

In het fenomeen kermis zit de basisvitaliteit van de mens zelf. En dat zal voldoende blijken om nog heel lang mee te gaan. Uiteraard is het vrolijk-onschuldige volksvermaak van vroeger tegenwoordig vervangen door glimmend chroom en loeiharde disco-muziek maar de vitaliteit die de kermis en zijn bonte volkje gaande houdt, is van alle tijden. En er hoeft dus niet gewanhoopt te worden en dat deden onze deskundigen dan ook niet. Alleen de vierjarige Marianne bleef het antwoord schuldig. Onze jongste kermisoloog bleek namelijk vast in slaap gesukkeld op onze arm.

Oude volkskermis door Winand Pouls van de ondergang gered

MAASEIK-ALDENEIK. – De schalkse volksverteller en redder van de Aldeneiker volkskermis Winand Pouls (78) is geboren en getogen in het schilderachtige Maasdorpje Aldeneik. Winand en zijn echtgenote Maria Raedschelders (eveneens 78 jaar) weten nog goed hoe de Maas in 1926 het hele dorp onder water zette.

De goedaardige volksmens Winand Pouls, vrachtvoerder van beroep, stond temidden van het volk. Hij was erg sociaal en richtte na de eerste wereldoorlog de Eikel op, een dorpsfeest dat voetbalde op de zondagse schoenen. In 1950 stond Winand aan de wieg van de schutters St.-Hubertus, samen met enkele trouwe bukksschutters. Ook in de kerk stond deze minzame man zijn mannetje. Hij was een trouw lid van het Harlindis- en Relindiskoer en in de kerk klonk zijn stem boven de andere kerkzangers uit tot hij 70 jaar werd. Nu nog is hij fier op het bord «gouden kerkzanger» dat het kerkkoor hem in 1961 cadeau deed. Het sympathiekste wapenfeit dat deze Aldeneiker op zijn naam schreef is de heroprichting van de kermis. Zoniet dan had Aldeneik vandaag de dag geen septemberfoor meer.

Winand Pouls kan aardig vertellen over zijn geboortedorp Aldeneik. (Foto : P.H.)

VOLKSKERMIS

Dit jaar valt de kermis op 9, 10 en 11 september. De vroegere volkskermis van Aldeneik lag Winand nauw aan het hart. Deze kermis op de zondag vóór St.-Lambertus (17 september) was wijd en zijd bekend. Winand Pouls: «Heel Maaseik kwam vóór de oorlog in Aldeneik naar de kermis. Ook de uitgeweken Maaseikenaren die in de stad verbleven kwamen in Aldeneik haan, konijn en vlaai eten. Vader Renier Paul was niet alleen landbouwer en paardenkoopman maar ook een bezige herbergier. Met de kermis lag op het erf een houten vloer. Er werd gedanst op de tonen van het orkest Vandoooren en Co. Het mansvolk dronk de ene demi (een pint van een halve liter) na de andere. De jeugd was tevreden met glazen van een «kaarke». Dat is 25 centiliter.

Bij Raedschelders-Poukens aan de kerk was het de zoete inval voor de Maaseiker lekkerbekken: daar werd gezonde kermiskost opgediend om vingers en duim van te likken. Het krioelde toen van de herbergen in Aldeneik. Een kraan op een eenvoudig houten buffet, een paar banken tegen de wand, in het midden enkele tafeltjes en stoeltjes en... het café was klaar. Op sommige plaatsen moesten men door de keuken gaan om in de gelagkamer te komen. In één adem somt Winand Pouls al die kapelletjes op: De Setter, De Zwiëpert, ali-

Brentjens, Kaat aan de Kapel, bij Creemers aan de kerk, bij de Aôje Küster, bij Driekske Pernot, bij Mathieu Raedschelders aan de kerk, bij Zjang Vandeweerd, Suzanne Leduc, Kaat van de 7 Buim, Indemans, de Aôje Smeed, Tieske Linssen...

DANSTENTEN

En dan waren er nog de legendarische danstenten, exotische paleizen met glad geboende vloeren, zilveromrande spiegels en draaiende molentjes. Elk jaar kwamen er twee naar de kermis. Pastoor Segers zaliger droeg ze niet in het hart. Hij preekte tegen die «oorden des verderfs» en sloeg bijwijze van protest met de vuist op de rand van de kansel, maar... die Miëf, Vertessen en later de Meyleman hoorden hem niet aan. Heel Aldeneik bad in de kermisweek voor mooi weer. Aan de kerk stonden pastoor Segers, Mathieu Raedschelders (alias de Paus) en Leo Peeters (alias de Bisschop) bij elkaar te kletsen. Kwam daar Zjaakske vanne Smees (alias Linssen) voorbij. «Gode geve dat het morgen toch goed weer is» riep Leo Peeters tot Zjaakske. «Wat krijgen we nu?» lachte Zjaakske «hier staan de pastoor, de paus en de

bisschop bij elkaar... Kunnen die niet eens voor goed weer zorgen ???»

Na de tweede wereldoorlog was de Aldeneiker kermis zo dood als een pier. Geen enkele attractie meer, niets... geen volk. Aldeneik leek uitgestorven op kermisdag. Winand kon het niet langer aanzien. Hij heeft toen de kermis gered. Met enkele vrienden trok hij naar Lommel waar hij de bekende formaan Jean Julien aanklachte. Of hij met de paardemolen, de schietkraam en het snoepwinkeltje voortaan elk jaar naar Aldeneik wilde komen? Jean Julien aarzelde. «Daar is niets te beleven», gekscheerde hij.

«Gij krijgt op onze kermis het voorrecht en het alleenrecht», sprak Winand Pouls toen. «Ook het stadsbestuur respecteerde angstvallig dat akkoord. Jean Julien hield woord. Elk jaar kwam hij met zijn voorattracties naar Aldeneik. En opnieuw kwam er leven in de brouwerij. Het feestcomité met wijlen Hein Henckens als trekpaard deed de rest. Thans bloeit de Aldeneiker volkskermis weer als nooit tevoren. Het vaandel dat Winand Pouls indertijd opnam wordt nu gedragen door zijn zoon Jos Pouls tot tevredenheid van heel Aldeneik.

P.H.

Jef Bodet legt de laatste hand aan zijn kermisattractie. Hij is, samen met zijn suproov en olifanten, klaar voor een zoveelste succes op de Hasseltse septemberfoor. (Foto: Limbopress)

« Die fakir kreeg er een lange tong van »

HASSELT. - Vanaf vandaag is de kleine ring in Hasselt tussen de oude rijkswachtkazerne en het Kolonel Dusartplein weer acht dagen lang één groot geïnproviseerd pretpark, met de geur van smoutebollen, het lawaai van disco-muziek, sirenes en schreeuwende foorkramers.

De kermis is de laatste jaren steeds meer gevoederd in de richting van meer «technologische» attracties. Ook foorkramers moeten met hun tijd mee. Maar hier en daar is er toch een traditionele attractie die het heeft overleefd. Een kermisklant die halstarrig zweert bij de traditie dat kermis een markt is waar je dromen en illusies koopt, is Jef Bodet (59), een Brusselaar die langs moederszijde behoort tot een foorkramersgeslacht dat opklimt tot de achtste generatie. Langs de kant van zijn vader zijn het «nog maar» drie generaties. In zijn specialiteit is Bodet de laatste der Mohikanen. «Vroeger had ik vier of vijf concurrenten. Maar ze zijn er één voor één mee gestopt,» zegt hij, niet zonder weemoed. «Het variéte bestaat niet meer op de kermis.»

Voor wie verder leest, en voor alle zekerheid: de (meeste) attracties van Bodet zijn wel degelijk illusies.

Bodet heeft in dat genre ongeveer alles gebracht wat je kan bedenken. Van goochelnummers tot de weerwolf van Londen, van fakirisme tot striptease. Dit jaar staat hij op Hasselt kermis met een aapvrouw en een olifantman (sic), een merkwaardig koppel waarvan ook het nageslacht te aanschouwen is, zij het dan in een bokaal met sterk water...

Voor Bodet zijn slangen «schoone beesten om mee te werken» en als we hem mogen geloven - wat we voetstoots doen - dan is ooit zijn troep apen tijdens Hasselt kermis ontsnapt. Een van de acht beesten hing in de boom toen Willy Claes er voorbijkwam. Die zei tegen Bodet: «Laat uw apen maar lopen, Jef. Dat zijn weer acht stemmen méér voor mij.»

De baas van de kraam naast me is toen op een ladder gekropen om één van m'n apen te vangen. Hij had een verdoevende spuitbus bij, die hij altijd in z'n kassa had liggen om overvallers af te schrikken. Maar de wind zat verkeerd en blies het spul in z'n eigen gezicht. Hij is toen van de ladder gevallen, dwars door het tentzeil van zijn barak.»

Lichtgelovig

Komen de mensen nooit boss bij je buiten?

«Nee, nooit. Of ja, toch. Een enkele keer heb ik het meegeemaakt. Dat was het jaar dat ik op de foor stond met Claude en Dominique, het lichaam met de twee hoofden. Toen kwam er een dame

buiten die het een schande vond dat ik abnormale mensen durfde exploiteren. «Mensen die zo zeer misvormd zijn, trekken toch genoeg van de bijstand,» zei ze. Sommige mensen zijn lichtgelovig hoor. (lacht)»

Hoelang gaat zo'n nummer mee?

Eén seizoen. Ik kan geen twee jaar achtereen met dezelfde attractie naar Hasselt komen. Ik kan hier natuurlijk ook met een frietkraam gaan staan. Maar wat heb ik daar aan? Dan kom ik iedere keer dezelfde patattenboer tegen.»

Hoe komt je telkens weer aan andere nummers?

«Soms toevallig. Zo heb ik een jaar of acht geleden in de Rue du Canal in Brussel een cafébaas ontdekt, die nu één van de beste fakirs ter wereld is. Hij gaf in zijn café een demonstratie met een pin die hij door zijn tong stak. Ik heb hem gevraagd om bij mij op de foor te komen staan. Een enorm succes. Op de foor in Luxemburg moest speciaal een politieman worden ingezet om het verkeer te regelen waar wij stonden. We hadden een karretje gemaakt. Daarop ging een man zitten en mijn fakir trok dat karretje voort met een beenhouwershaak die in zijn mond stak. Hij heeft er wel een lange tong van gekregen. (lacht) Bij iedere voorstelling vielen vier, vijf mensen flauw. En altijd mannen. In Japan is hij in 1985 als wereldkampioen van de fakirs uitgeroepen. Jacques De

Man. Nooit van gehoord? Misschien ken je zijn artiestennaam: Named Sequaj. (We hebben zijn echte naam gewoon achterstevoren gedraaid.) Hij woont en werkt nu in Duitsland.»

Haaien

Je hebt ook ooit met haaien op de kermis gestaan.

«Ja, ik had eerst gedacht levende haaien te gebruiken. Maar ik heb geen verstand van zeewater en -lucht en ik kon die dieren niet vangen. (lacht). In Amerika heb ik toen dode haaien gevonden die met een soort polyester bespoten waren, een vorm van balseming. In een waterbak hebben we die exemplaren aan onzichtbare draden opgehangen. Tussen de haaien zwommen kleinere vissen en dat gaf een perfecte illusie van leven, vooral omdat we het water ook nog kunstmatig deden golven. Bij de opening van de kermis in Brussel hadden we wel pech. Mijn zoon was nog volop bezig de draden vast te maken toen een paar ministers en schepenen binnenstapten. Op de foto's die toen in de krant stonden leek het net alsof de jongen heel stoutmoedig tussen de haaien zwom.»

De striptease is van de kermis verdwenen. Hoe komt dat?

«Omdat het nu in sommige steden, o.a. in Antwerpen, verboden is. Ik ben de eerste geweest die destijds met stripteasenummers op de foor stond. Pas op: nooit vulgair, he. Echte professionelen waren het. Uit Parijs, Nederland,

Duitsland, Brussel. Sommige van die meisjes hadden nog nooit met een man geslapen. Raar he. En toch zo gek om naakt te staan dansen. Ze verdienden wel goed geld. In Brussel kwamen ze aan 130.000 à 160.000 frank in de maand.»

Raymond DE CONDÉ

In «TERLOOPS» is vanavond om 21.55 uur een reportage te zien van Julien Vrebes over Jef Bodet.

Halve prijs

«Hasselt is een heel mooie foor, één van de beste. Een week is natuurlijk kort maar dat is beter dan die heel lange periodes van Brussel en Antwerpen. Misschien is het geen slecht-idee om er in Hasselt nog één maandag bij te doen. Op die slotdag zou dan alles voor halve prijs zijn. Ook de smoutebollen. Ik geloof dat zo'n tweede (en goedkope) maandag veel succes zou hebben.»

Heeft de kermis nog toekomst?

«Ik vrees ervoor. We krijgen veel tegenwind. We maken lawaai. We hinderen het verkeer. Dat soort kritiek. Als we in Hasselt moeten verhuizen van de ring naar een buitenwijk, dan is het gedaan met Hasselt kermis. Daar zijn we bang voor. Er is ook de concurrentie van de permanente pretparken. Veel mensen denken dat die goedkoper zijn. Ik geef ze de raad toch maar eens goed de rekening te maken. En is het zo plezierig om in een pretpark drie uur in de rij te staan, vooraleer er een plaats vrij is op de rutschbaan?»

Nog geen zin om op je rente te gaan leven?

«Nog niet direct. Ik denk wel dat ik hier volgend jaar opnieuw zal staan met een heel andere attractie: de «Mur de la Mort».

« Wij zijn vrije mensen, de laatste

**Kermis-
leven :
lachen
met
regelmaat
en burger-
regels**

Jozef Vanlingen, vergrijsd in de stiel. De familienaam staat voor een heel geslacht van foorszigers, afstammend van een rondtrekkend muzikant. De hele «clan» van kermisvolk is hem bekend. En in de hele provincie is «Jef» Vanlingen een begrip. Jef vertelt graag over «de tijd van toen», een tijd die doorgaat, want het ras van de kermismannen krijgen ze niet kopot...

Gedaan is de tijd van de kampvuren en de woonwagens, het gemeenschapsleven onderweg en op de pleisterplaatsen, de fles wijn en het gezamenlijk gebroken brood, de muziek en de nachtenlange verhalen. Dag romantiek. Ook weer een stuk verleden.

Het tijdperk van de video en het individualisme, van het keiharde geld, weliswaar ritselend in biljetten van vijfduizendjes die moeten neergeteld worden voor een standplaats – vele honderdduizenden worden voor de vierkante meters die moeten opbrengen, weer of geen weer – heeft wildmaaiend om zich heen geslagen. Foorkramers voelen de adem van de jachtige tijd in de nek, springen 's nachts in de wagen en rijden naar «thuis». Wat heet vèr, tegenwoordig?

Maar één ding gaat er niet af. 't Zijn vrije mensen gebleven. Outlaws. Robin Hood leeft nog. Stop ze niet in vakjes, daar kunnen ze niet tegen. Ze werken hard en ze

werken graag, en ze leven hun leven zoals hun voorvaders dat deden. Het is een heel eigen soort volk. Het is een «clan» gebleven. Je raakt er moeilijk in; wie erin thuisloort raakt er moeilijk uit. Het kermisleven blijft in het bloed zitten. Je kan van foorkramers geen gesetelde burgers maken, geen kantoorbedienden, geen mensen van negen tot vijf. En hun kinderen erven dat. De ouders vergrijzen in het vak, zien de jongere generatie aantreden en vinden het goed zo. Aflossing van de wacht. Er blijven nog genoeg dorpen over, en steden waar de kermislui naartoe trekken en ze voelen zich daar wèl bij. De foorkramers zijn daar welgekomen. Ze hebben een functie in die maatschappij van ons. Er is crisis, dat klopt, en wie op de kermis staat is de éérste om dat te weten, maar wie kan zonder kermis? En wie heeft geen heimwee naar het rondtrekkende bestaan, naar een leven dat lacht met regelmaat en burgerlijke regels?...

Vaste waarde in het kermisgebeuren : de paardencarrousel. Nostalgie. De kleintjes worden erop getild maar het zijn hun ouders die vertederd raken. Glimmend koper, blinkende paardjes. Zolang die draaien zal er kermis zijn. De deuntjes blijven vertrouwd klinken. Klanken die niet versleten raken...

(Foto's : Jos GLUSELS)

Een man op pensioenleeftijd. **Jozef Vanlingen**. Vijfzestig. Begon het jaar nadat de oorlog stopte, met een kindermolen én een frituur. Bekend in heel Limburg. Een leven van reizen, jarenlang. En nooit spijt van gehad. Hij is met het kermisleven gestopt, maar wie hem tegenkomt begint over de tijd van toen. Hoe was dat, Jef?

«D'r is véél veranderd. In vroeger jaren was het allemaal veel goedkoper voor de mensen. Maar voor ons was het tegelijk een harde stiel. De zaak opzetten, afbreken, de hele dag met het métier bezig zijn. Van alle attracties was de kindermolen het eerst open; de frituur ging als laatste dicht.

Lange dagen!... Mijn zoon doet de kermis verder. Is zopas veertig geworden. Hij heeft er een spel met eendjes bijgekocht. Het leven gaat door.»

– Is het zoveel «anders», nu?...

«Ja, hoor. Ik herinner mij de reizen door de provincie, van Maaseik naar Wellen, zevenhonderd frank naft («in die tijd!»), hoe het allemaal zoveel rustiger was, zoveel kalmer. Mijn leven is een beetje stiller geworden, nu. Wonen in een sta-caravan in Sint-Lambrechts-Herk. Een mens die gewoon is in een wagen te wonen, die voelt zich daar thuis.»

– Kermisman van huis uit?

«Ja. En zo kennen ze mij ook overal. We waren met drie broers en twee zussen die de «kermis deden». Mijn pa was leurder, paraplu-hersteller...»

ADELBRIEF

Jozef Vanlingen diept uit één van zijn zakken een knipsel op. In de krant verschenen rubriek van wapenschilden. De hele clan van de

Vanlingens blijkt af te stammen van een rondzwervend muzikant die in het jaar 1865 in deze contreien verzeilde. Jozef Vanlingen koestert het knipsel als een adelbrief. Mijn afkomst, mijn trots...

– Wat was zo fijn aan het kermisleven?

«Goed weten dat iedereen er zijn kost aan kon verdienen. Met éérlijk werk. Ik hield altijd dat molentje van mij in het oog. Er is daar nooit een kind van af gevallen. Standgeld, dat betaalde ik graag. Alleen... ik vind nog altijd dat ze op het dorp geen standgeld zouden mogen vragen. Het zijn wij die zorgen voor het amusement, voor de ambiance. Eigenlijk zouden ze óns moeten betalen...»

– Gaan de jongere generaties met het kermiswerk door?

«Da's zeker! Die doen verder. Ze hebben het wel een stuk moeilijker, maar da's voor iedereen zo, tegenwoordig. Mijn kleinkinderen zijn zestien (dat is een jongen) en vijftien (een meisje). Ze moeten het zien te rooien. Ook zij krijgen te maken met het stille seizoen, van het eind van november tot februari, als het carnavalseizoen weer begint. Daar tussenin is het repareren en herschilderen en opfiksken, alles weer in orde stellen en geen geld verdienen...»

– Vrouwen kinderen van kermismensen nog veel onder mekaar?

«O ja. Wij vormen een clan, zeg maar. En het is eigenlijk héél praktisch dat ze allemaal de stiel kennen. Dat helpt. Zo blijft onze wereld draaien.»

– Kan daar goed aan verdiend worden, aan het kermisleven?

«Je zal me niet horen klagen. Véél overschot heb je er niet aan. En het blijft vechten om een goede plaats.

Een goeie plek, da's geld waard. Als je van plaats verandert lopen de mensen verloren. Da's heel vervelend.»

FRIET

– Is het publiek anders geworden?
«Jazeker. De mensen zijn beschaafder geworden, beleefder. Nu behandelt het kermispubliek ons gelijk «mensen zoals zij». Goeie vooruitgang...»

– Ik vind de friet van de kermis altijd heel anders smaken dan in «zomaar een frituur». Beter. Is dat inbeelding?

«Nee, meneer! De friet van de kermis is de beste friet die er gebakken wordt. Dat komt door de grote omzet. Ik weet waar ik het over heb. Hele treinen aardappelen heb ik geschild in mijn leven; ik zou dat eens bij mekaar willen zien staan! Vergelijk het maar met een café waar de tap altijd open staat. Daar is het bier ook op z'n best.»

– Nooit spijt gehad van je beroep?

«Nooit! Het is hard geweest. Ik heb mijn leven lang héél hard moeten werken. Maar spijt...? Nee! Het was zwoegen; dat durf ik gerust zeggen tegen de mensen die niets afweten van het kermisbedrijf.

We staan – of stonden – altijd in het lawaai, om zo maar één ding te noemen. Het is een beetje moeilijk om dat uit te leggen. Je kruipt je bed in en dat lawaai is er nog altijd. Je blijft de muziek van de kermis horen. Dat gaat niet weg. Eigenlijk is het geen echte nachtrust; dat dreunen gaat door. Maar ja, het hoort er allemaal bij.» – Wat maakt van iemand een goeie kermisman?
«Je moet het vak in je bloed hebben zitten. En een beetje handigheid is nooit weg. Iets van electriciteit afweten, en van schrijnwerkerij.»

– De jongelui trekken er niet uit?...

«Nee, hoor. Zeg nu zelf, wat zouden ze gaan beginnen? In het kermisvak blijft toekomst zitten. Crisis of geen crisis. De gemeenten zijn er goed mee, en de staat hoeft er niets op toe te leggen. De mensen blijven naar de kermis komen. Goed voor ons. Zo kunnen we blijven voortbestaan.»

KINDERDROMEN

Hoek van het kolonel Dusartplein, de Far West ponies. Kleuters en peuters worden er vertroeteld. De allerkleinsten worden met een riem in het zadel vastgebonden. Twaalf paardjes. Een drafje. Kinderdromen worden waar. Televisie in het echt. Instant-cow-boytjes. Veilig en leuk. De man aan de kassa, René Willems (52), staat nu voor het twintigste jaar te Hasselt, altijd

op exact dezelfde plaats. Komt uit Lier, woont in Turnhout, gaat daar ook elke dag (of nacht) terug naartoe. Het leven is goed voor 'm. Zijn dochter doet het ook, dezelfde stiel. «We verdienen onze kost. We hebben schoon jaren gehad, en nu zitten we tegen de crisis op te kijken. Oppassen met investeren...

De standplaatsen zijn erg duur geworden. Ik heb drie kinderen. Die gaan alle drie in de stiel. Wat zouden ze anders doen? Ze hebben nooit iets anders gezien. En het kermisvak is lang zo slecht niet. Vrijheid. Van stad naar stad trekken. Wij zijn vrije mensen, misschien de laatste die er zijn. Niet voor niets trouwt ongeveer de helft van het jonge kermisvolk onder mekaar. Die jongelui weten wat ze aan mekaar hebben. Maar dat wil niet zeggen

dat de tijd is blijven stilstaan. Er is véél veranderd. Mijn schoonvader is bij wijze van spreken onder de toog geboren. De man had een gebak-kraam. Daaraan verknocht zijn... Da's nu heel anders. Er is een nieuwe generatie gekomen. Met een heel andere stijl.

Dat is ook te voelen in de ontmoetingen, in de avonden met de andere foorreizigers. Ik ga daar niet zo graag naartoe. De vuisten van die mensen willen nogal eens los aan hun armen zitten. Ik ben daar geen liefhebber van. Voor mij hoeft dat niet. Ik heb zo mijn eigen voorkeuren. Ik zit graag thuis; ik ben aan het bouwen, en ik ben blij dat het nog kan. Ik voel me goed in mijn vel. Ik zie jongelui uit de kermiswereld stappen, een winkeltje opendoen of zo, en ik zie ze dan terugkomen...

Ik weet van mensen die hun mé-tier wilden verkopen, en als er dan een koper kwam dan werden ze bang dat het inderdaad verkocht ging worden. Er zijn veel harde kanten aan het kermisvak, maar er zijn er ook heel schone aan en het schoonste van al is dat je een vrij mens blijft. Ik kan het weten; ik ben een fabriekswerker geweest. Je eigen baas zijn, daar gaat niets boven. Als we ondereen spreken dan noemen wij ons zelf «sukkelaars» maar we blijven bij de foor. Die vrijheid, da's veel geld waard. Wie gaat ons dat afnemen?...»

Lode RAMAEKERS

Foorkramer-ancien Jef Bodet

HASSELLT.— Jef Bodet heeft zijn striptease-nummer dit jaar niet meegebracht. De Hasseltse goegemeente treurt om het afvoeren van dit fel gesmaakte vermaak, want niet enkel de vrouwelijke charmes, maar ook het presentatietalent van de directeur zelf loont ten volle een kleine investering.

Die Jef Bodet, een zestigjarige Brusselaar («veertig voor de dames», beweert hij), heeft iets van Toon Hermans. Dezelfde intonatie, dezelfde presence en zeker dezelfde levensfilosofie. Waar Toon nooit uitgeblazen raakt om ballonnen en ballonnetjes te bezingen, daar krijg je Jef Bodet niet uitgepraat over zijn lijf-shows. Niet enkel met mooie meiden in de

tent, maar ook en vooral met abnormale mensen, rare creaties — zelfs monsters — onder zijn zeil.

Bodet liet zijn stripattractie terzijde en brengt dit jaar de vrouw met de drie borsten, voorwaar een nummer dat grote belangstelling zal wekken in brede maatschappelijke kringen.

Hij geldt als een van de ancients van de kermis, geboren en getogen in de woonwagen, waar hij zijn eigen droomwereld in stand tracht te houden. Met als hoofdpoddracht: mensen amuseren. Als je Jef Bodet daarover hoort praten, lijkt het wel een roeping...

«Ik leef hier dag na dag met mijn dromen»

«Langs moeders zijde ben ik al de achtste generatie die van de kermis leeft, langs vaders kant is het de vierde,» vertelt hij. «Ik kan me daarom ook geen ander beroep voorstellen. Mijn vier kinderen ook niet, want stuk voor stuk staan ze op de foer. Wij hebben ons gespecialiseerd in kijk-attracties, de echte show dus.»

— Jaarlijks komt u met wat anders. Wie bepaalt die keuze?

«Ikzelf, heel alleen. Ik bracht hier al de weerwolf, exorcisme, de twee wilden, de fakir, de insectman en de striptease, mijn bekendste nummer.»

Onrust

— Waar houdt uzelf het meest van?

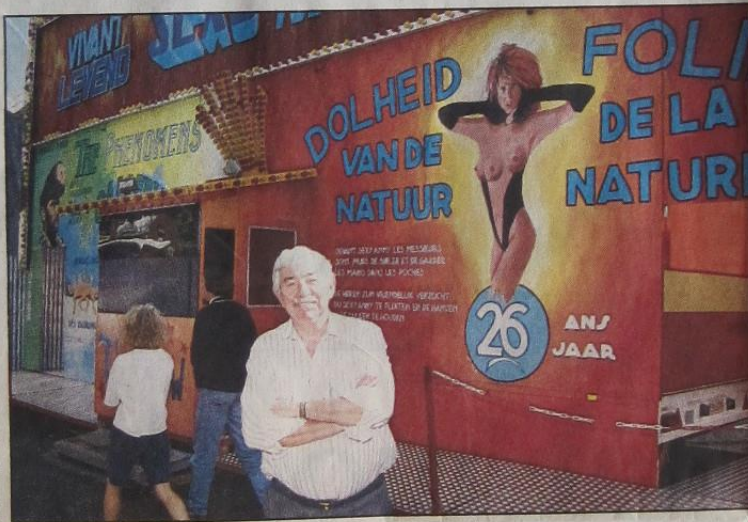
«Ik ben zelf ook een showman, ik leef me het best uit wanneer ik op een podium de presentatie kan verzorgen. Bij het striptease-nummer en bij de fakir kwam ik het best uit de verf. Ik heb die striptease moeten afvoeren, omdat sommige stadsbesturen er tegen waren. In Hasselt niet hoor, evenmin als in Luxemburg.»

«Hasselt is een goede stad voor de kermismensen. Wij verdienen hier goed onze boterham. Dit jaar kost de uitbating mij een half miljoen, standgeld en vier personeelsleden inbegrepen. Op tien dagen kan ik hier een mooi bedrag verdienen, maar we geven dat ook grotendeels weer uit in de stad. Zo hoort het: waar je kunt leven van het volk, moet je ze wat terug gunnen.»

«Het publiek hier vind ik klasse. De mensen komen deftig gekleed, eten hier of daar een hapje en wandelen altijd op en neer zodat ze minstens twee keer overal passeren. In feite werken wij voor de gewone man, ik bracht altijd striptease voor de werkmensen. Maar in Hasselt tref je werkelijk iedereen aan op de foer.»

— Er leeft nu onrust bij de foorkramers.

«Ja, we vernamen dat we voor het laatst op de Guffenslaan mogen staan. Dat zou een ramp betekenen, mochten we buiten de kleine ring ergens achter het Dusart

Jef Bodet heeft de striptease terzijde gelaten en pakt dit jaar uit met Sexy Anny, de vrouw met de drie borsten. Een dolheid van de natuur, vermeldt de tekst op het kraam. De zestigjarige Brusselaar is niet blij met de Belgische wetgeving: ze verhindert hem om nog meer «wondermensen» aan het publiek te tonen. (Foto: Jos GIJSELS)

plein neergeplant worden. Onze plaatsmeester Van Diest leeft met ons mee en is daar erg om bekommerd.»

Daarover burgemeester Roppe: «Er is nog niets definitief, maar er bestaan plannen om de markt op het Kolonel Dusartplein te behouden, zodat de jaarlijkse kermis op de kleine ring zou opschuiven naar de Kanaalkom en de Thonissenlaan.»

Anny

— Dit jaar brengt u «Sexy Anny» in Hasselt, de vrouw met de drie borsten naar wordt beweerd. Is dat allemaal wel echt?

«Laat me dit zeggen: het is een grote curiositeit. De vrouwen komen hier afgunstig buiten en de mannen zijn fier dat ze het gezien hebben...»

— U zoekt het altijd in extremen.

«Ja, maar ik heb de wetgeving tegen. In België mag je zogenaamd geen gehandicapten tonen. Dat is flauwekul. Ik wil die mensen een artiestenleven aanbieden. Bij mij kunnen ze hun brood verdienen en worden ze volwaardig geaccepteerd in de kermiswereld. Een dwerg telt hier niet als gehandicapte, maar als artiest. Ik had hier vroeger de papegaaiman, een

man wiens ledematen in zijn rug groeiden. Hij trad met me op en huwde zelfs met de dikste vrouw van de kermis. Ze woog 380 kilo. Zulke toestanden kunnen hier nog.»

«In Engeland en Ierland mag je met iedereen de foer op. Daar zag ik een man met drie benen. In Kopenhagen werd het Tjvoldi pretpark gesticht door een buste-man, een mens zonder armen en benen. Je zou er van versteld staan welk

zakelijk instinct die wondermensen aan de dag leggen.»

— Hebt u nummers die u niet kunt brengen?

«Natuurlijk. In België woont ergens een echte siamese tweeling, echt, ik ben erbij geweest. Die wil bij mij komen werken, maar het gerecht veroordeelt mij wanneer ik ermee uitpak. Een dwerg, dat mag nog net.»

«Ik onderhandel nu met de kleinste man van het land. Hij meet 90 centimeter en is de schande van zijn familie. Hij werd al zijn ganse leven weggestopt in tehuizen, geraakte aan drank verslaafd, maar ik hoop hem bij mij te krijgen. We bouwen een kleine woning voor hem, die de mensen kunnen bezoeken. Ik hoop dat hij toehapt. En wie weet vindt hij hier nog een vrouw ook. Hij is nog maar 53.»

«Zelf heb ik een verzameling van abnormiteiten op sterk water uitgebouwd. Ze willen me daar miljoenen voor bieden, maar ik zal ze nooit afstaan.»

Rolls

— Is de kermis te duur geworden?

«In Hasselt niet, vind ik. De prijzen hangen echt af van het gevraagde standgeld. Ik meen dat het hier nog allemaal redelijk is. Je mag echter niet vergeten dat sommige uitbaters een investering van veertig tot vijftig miljoen moeten aangaan om een reuzewiel of zo iets te brengen. Dat die mensen wat terugvragen, is logisch.»

«Er zijn zoveel mensen die met een duizend frank willen betalen om eens in een Rolls Royce te mogen zitten. Een een Rolls kost hooguit vijftien miljoen.»

— Leef je nog echt mee met de kermis of is het een gewone broodwinning geworden?

«Ik ben nog altijd fier dat ik foorkramer ben, al laten veel mensen zich daar laattundend over uit. Voor mij is het een wereld waar ik nog met mijn dromen kan leven. Rondtrekken, het volk amuseren, show verkopen, ach, er bestaat niks mooiers.»

— Je bent nu zestig. Wanneer stop je ermee?

«Dat hebben ze me al vaak vaak gevraagd, maar ik kan het niet. Ik leef veel te royaal.»

Breedlachend: «Neen, Jef Bodet kan er niet mee stoppen. Hij is te duur in onderhoud.»

Armand SCHREURS

't Is weer Scenare-kermis

SCHULEN — Niet alleen het Sint-Joriskapelletje kwam terug, maar tevens zal dit gepaard gaan met tal van activiteiten, gebundeld onder de noemer: Scenare-kermis. Tot vóór 20 jaar vierde men hier de derde zondag van juni Scenare-kermis. Etienne Orens, die de administratie en organisatie op zich nam, verklaart de verandering van datum.

„Nu vieren we dit het eerste weekend van juli. Die datumverandering heeft te maken met de stratenloop die we organiseren voor onze beide rolstoel atleten, Steve Orens (15 j.) en Alfons Vandebroek (43 j.). Voor deze statenloop was 2 juli een dag waarop we het minste concurrentie hadden van andere wedstrijden. Daarbij wilden we niet in juni nemen omdat er dan schoolfeesten plaatsvinden. Trouwens, weinigen maken problemen rond die verplaatsing. Voor het eerst na 20 jaar zal er terug voor staan aan de Sint-Jorislaan. Wij houden het wel beperkt: een paardemolen, schietkraam en eendjesspel. Daarnaast zal er nog een soort Vlaamse kermis staan. De opbrengst hiervan én van de jogging zal gebruikt worden om een competitierolstoel aan te schaffen voor onze atleten”, aldus

Etienne, die de reden van de verdwijning van de kermis wijt aan het feit dat de gilde verhuisde naar de Leemkuilstraat.

„Doch niet alleen dat. Er zijn veel cafés verdwenen. Vroeger telde de straat er hier een tiental met allemaal dorpsfiguren zoals bij Pieke, bij Forierke, bij Jakke, bij de Witte Vanroy, bij Martha en bij Suckers. Die laatste waren mijn grootouders”, vertelt kleinzoon Etienne, die nu het café uitbaat.

Zijn moeder Maria Suckers herinnert zich de kermis nog goed. „Vooral die ene keer. Ik was op internaat. Wij mochten toen alleen met de vakanties naar huis komen. Mijn ouders kwamen op bezoek en beloofden mij over 14 dagen als het kermis was te komen halen. Maar die dag was er niemand te zien. Heb ik toen toch geweend, zeg. Een week later kwamen ze vertellen dat er toch zoveel voor stond. Ik heb enkele jaren later de kermis dan toch kunnen meemaken. Er stond een paardemolen, schommels en kraampjes met kersen en aardbeien. Het ging er toen echt gezellig aan toe. Konden ze die tijd maar terugbrengen”.

Toch heeft de kleinzoon op geen inspanning gekeken om een heus programma in mekaar te steken. „Zaterdag 1 juli om 14u30 zal de kermis geopend worden. Om 15u is er een wielervedstrijd voor nieuwelingen. 's Avonds volgt de inhuldiging van het Sint-Joriskapelletje en zondag vanaf 15u30 de Sint-Jorisstratenloop. Om 20u de prijsuitreiking gevolgd door kermisbal.

Etienne Orens neemt de organisatie van de kermis in handen. „Eindelijk na 20 jaar terug de paardjesmolen hier”, lacht Etienne. V.Y.

Woensdag 5 juli is er om 18u30 nog een wielervedstrijd voor vrije liefhebbers. De stratenloop staat open voor iedereen en volgt volgende straten, die volledig verkeersvrij zullen gemaakt worden: Leemkuilstraat, Hoogstraat, Reyerstraat, Donderveldstraat, Minstraat, Van Wilgenlaan en de Sint-Jorislaan. Op de omloop staan er drie officiële bevoorradingsposten. De stratenloop omvat: jeugdreeksen, jogging 2,5 km, stratenloop van 5 en van 15 km. Wij rekenen op een 200-tal deelnemers. De club van Alfons en Steve komt met 15 rolstoel atleten. Wij moeten enkel hopen op een tikkeltje zon en dan al Scenare-kermis meteen een voltreffer worden”, besluit de organisator. V.Y.

De paardenmolen is er !

De kermisattracties trekken opnieuw van dorp tot dorp en van stad tot stad

STEF DESODT

Het reuzenrad waarmee je hoog boven de huizen en bomen klimt en dat je in een wip naar beneden haalt. Het spookhuis dat je aan het griezelen brengt en de haren rechtop doet staan. De rups die je bliksemsnel laat rondtoeren. De botsauto's die je helmaal door elkaar schudden. De oude paardjesmolen.

Hengelen naar visjes of eendjes en hopen dat je een prijs in de wacht sleept. De geur van lekkere Brusselse wafels, oliebolletjes en frietjes. Het lunapark met snoep, speelgoed en spelletjes waar je de muntstukken zonder problemen kunt laten rollen. Een rit op de draaimolen waar de jongsten zich in de raket echte astronauten wanen. In het schietkraam met een echt geweer schieten. Dat en nog veel meer is kermis.

Weer in het land

De kermisreizigers zijn weer in het land. Het kermisseizoen loopt immers — enkele uitschieters niet te na gesproken — van maart tot oktober. De kermismensen krijgen het weer druk. Niet dat ze vier maanden luieren. Verre van. Er valt altijd wel iets op te knappen. Neem nu een paardjesmolen. Alles wat eraan vast zit, wordt nagekeken, onderhouden, geolied en ge-

smeerd. Een verbeurt of een eventuele vernieuwing dringt zich ook al eens op. In de lentemaand trekken ze er weer op uit. Van dorp tot dorp. Van stad tot stad. En reken maar dat kermisreizigers er naar uit zien. Het zit hen in het bloed. Onnoemlijk veel kermisattracties gaan over van vader en/of moeder op zoon en/of dochter. Soms is er sprake van een echte kermisfamilie met grootouders, kinderen en kleinkinderen. Eens ze de smaak te pakken hebben, kunnen ze dit apart wereldje blijkbaar niet meer missen.

„Motor heeft paarden vervangen„

En moet je weten — om bij die draaimolen te blijven — vroeger maakten de kermismensen de molen zelf. Met houten paarden en bakken. Zonder motor evenwel, want ze trokken hun paardjes zelf. Weer later namen echte paarden het trekwerk over. Hier en daar kun je nog zo'n molen bewonderen. Ongelooflijk mooi !

De moderne draaimolen werkt met een motor, dat weet je wel. En de houten paarden werden door auto's, fietsen, motorfietsen, tanks, bussen, vliegtuigen, raketten, brand-

weerwagens en noem maar op vervangen.

De eerste kermissen

Je begrijpt best dat de eerste kermissen heel anders verliepen dan dit nu het geval is. Tijdens zo'n kermis waren vooral volksspelen in trek. Kegelen, vogelpik, flessen vullen, lepelrace, met ballen naar dozen gooien... Ook het zaklopen lokte altijd veel volk. Je stapte in een lege jutezak en die werd rond de middel dichtgeknoopt. Huppelend moest je om het vlugst het einddoel bereiken. Ook waren er races met tweeën in een zak.

Paaklimmen als sluitstuk

En dan was er het paaklimmen. Meestal stond er midden het kermisplein een houten paal met bovenaan een houten karwiel gemonteerd. Aan dat wiel hingen een kip, een konijn, een fles wijn, een worst... Gemakkelijk klusje ? Vergeet het. De paal werd met zeep ingesmeerd...

De ronde klimmast bgestond al in de 16de eeuw. De mast zelf werd meestal op de vooravond van de kermis op het plein geplant. Tijdens het spel dansten de feestvierders ook al eens rond de paal.

Zo'n mast was bijzonder interessant omdat die al van ver toonde waar de wedstrijden plaatsvonden. Het reglement schreef voor dat je onderweg wel eventjes mocht uitblazen,

maar gleeed je naar beneden, dan was je onherroepelijk uitgeschakeld. Meestal was de wedstrijd op de klimpaal — in die tijd althans — het sluitstuk van het kermisprogramma.

Dan was er ook nog de kop van jut: met een reuze hamer op een houten blok kloppen. Hoe harder de slag hoe hoger de metalen ring vloog. Sloeg je hard genoeg, dan raakte de ring een belletje. Meteen had je een prijs.

Nog gehoord van sollen ? Op de grond werd een lange, rechte streep getrokken. De deelnemers bevonden zich op enkele meters van de streep en hadden in de hand drie muntstukken of sollen. Wie het dichtst bij de streep gooidde of erop, won de inzet.

Dergelijke volksspelen waren massalokkers. Het hard labeur werd eventjes vergeten. Het was hun manier om de batterij weer op te laden.

De paardenmolen een plezier voor klein en groot / Foto doc.

Kermis, een raar woord ?

Vroeg je je als eens af vanwaar het woord «kermis» eigenlijk komt ? Kermis is afgeleid van kerk. Werd er vroeger een kerk gebouwd, dan had men daarvoor jaren en jaren nodig. Kun je je wel inbeelden. Zo'n groot gebouw en met de middelen van toen...

Na dat jarenlang zwoegen, werd de kerk uiteindelijk door de bisschop gewijd. Zo'n gebeurtenis bracht het hele dorp op de been. En dat feest werd dan elk jaar herdacht met een... kermis. Zo'n kermis zorgde uiteraard opnieuw voor heel wat volk. Een ideale gelegenheid om te vieren, plezier te maken, te dansen, zich te vermaken, eens goed te eten en zich, meestal toch, ladderzat te drinken.

Het duurde niet lang of de kerk werd bijzaak. Men maakte er meteen een kermis van. Jawel, van kerk naar kermis is maar een kleine stap.

Een kerk werd altijd in de lente of de zomer gewijd. Want de bisschoppen meden de herfst en de winter. Ze reden immers met de koets en de wegen van toen kun je natuurlijk moeilijk met deze van nu vergelijken. — S.D.

Niet altijd leuk / Foto doc.